

9

Walka ze zmianami klimatu na świecie Co robią ludzie, by im przeciwdziałać?

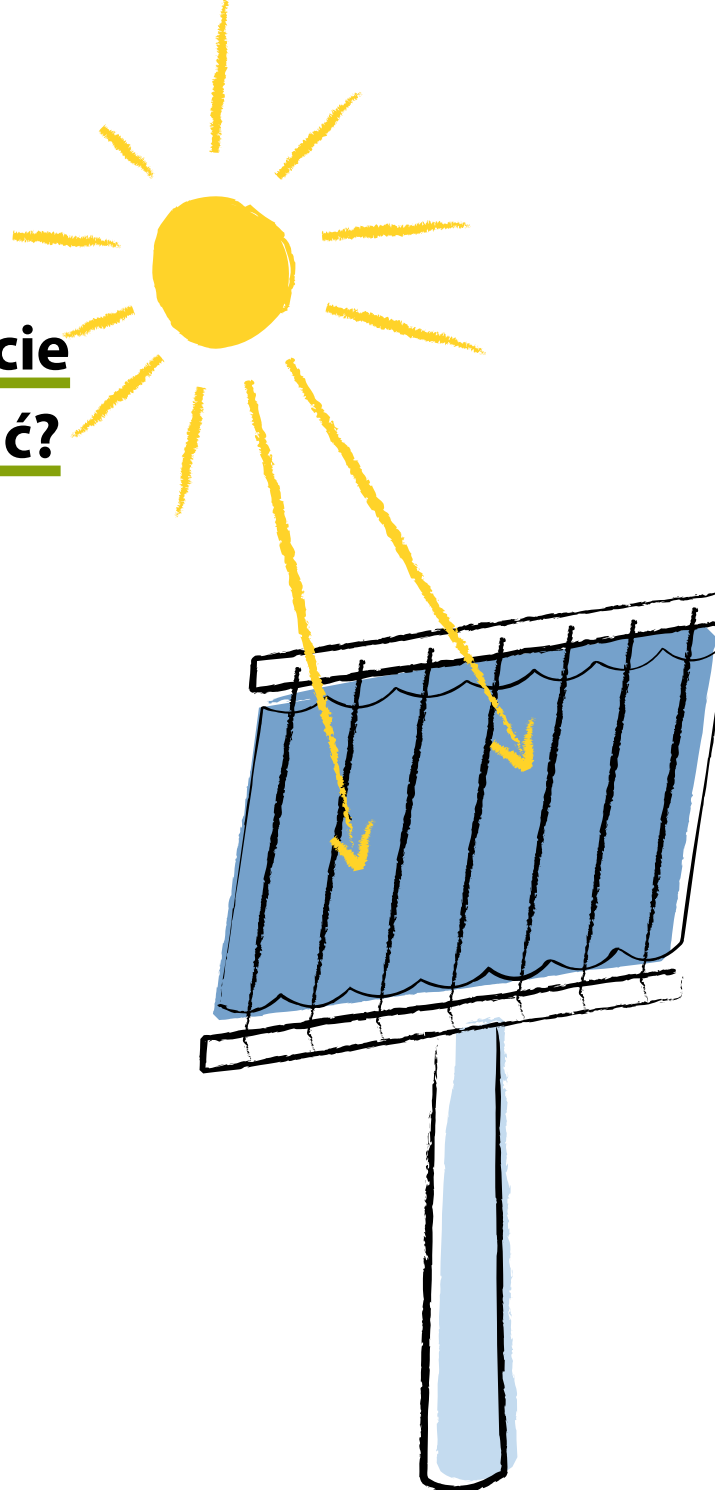
➤ MATERIAŁ POMOCNICZY DLA NAUCZYCIELA

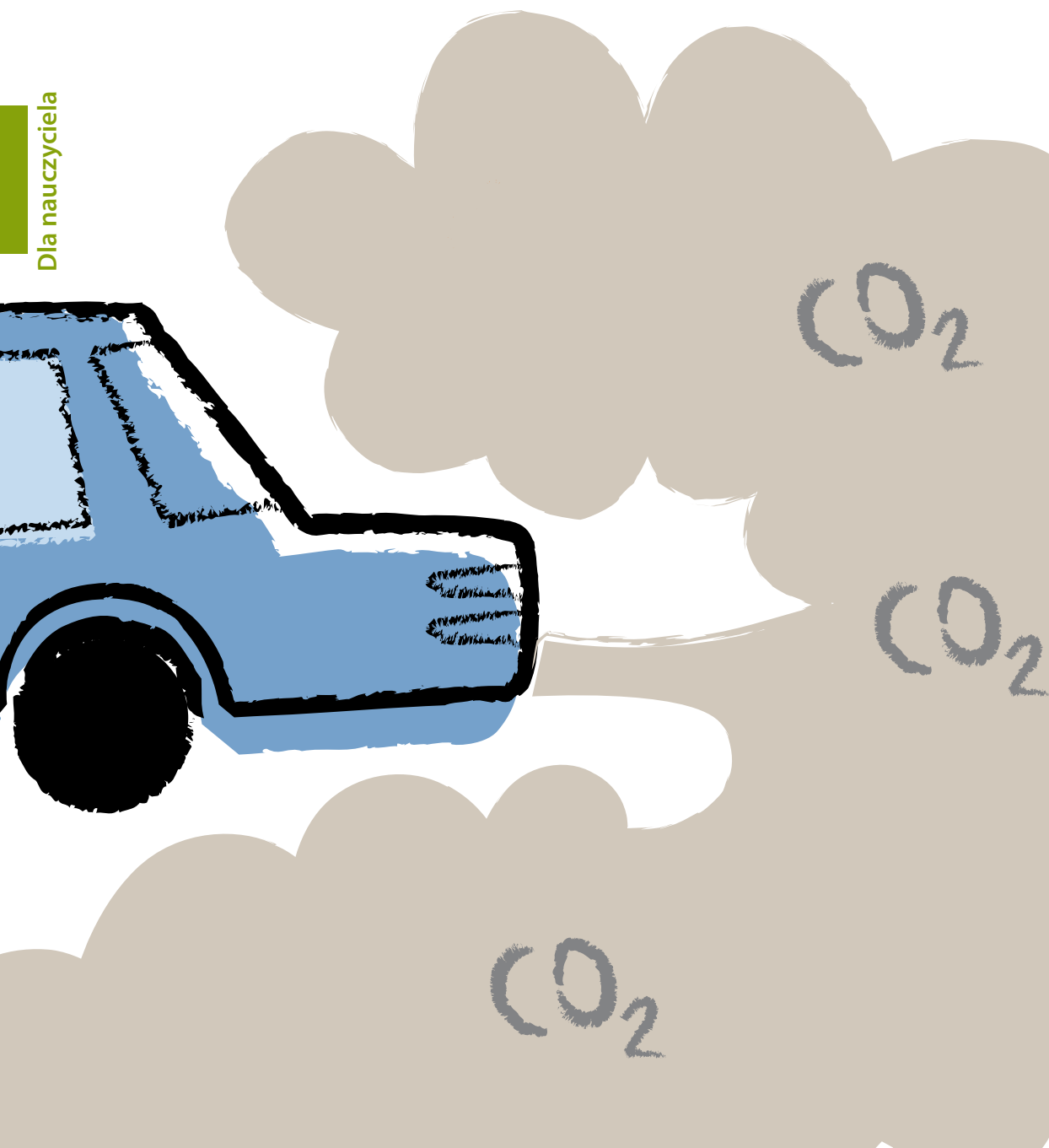
Nadmierna emisja gazów cieplarnianych wytwarzanych przez bogate kraje prowadzi do pozbawiania milionów ludzi, szczególnie z krajów globalnego Południa, wody, ziemi i innych zasobów niezbędnych do życia. Zdaniem IPCC zmiany klimatu mogą już w 2020 roku spowodować zmniejszenie o połowę zbiorów upraw nawadnianych przez opady atmosferyczne w niektórych częściach Afryki, co w dalszej kolejności może pogłębić problem ubóstwa. Ponadto, do 2050 roku nawet miliard mieszkańców Azji może doświadczyć braku i znacznych ograniczeń dostępu do wody pitnej z powodu topniejących lodowców, a duża część mieszkańców azjatyckich wysp będzie musiała je opuścić z powodu podniesienia się poziomu mórz⁴¹.

Skutki zmian klimatu, powodowane w dużej mierze przez kraje bogate, najdotkliwiej uderzają w mieszkańców krajów globalnego Południa oraz ich prawa do godnego życia. Jeżeli nie podejmiemy odpowiednich działań, zmiany klimatu będą pogłębiać problem ubóstwa, dostępu do wody i żywności oraz problemy zdrowotne milionów ludzi. Co można zrobić?

Po pierwsze, można łagodzić skutki zmian klimatu, chronić zasoby, wpływać na decydentów. Po drugie, konieczna jest adaptacja do zmian klimatu (czyli odpowiednie dostosowanie się do nich) i niesienie pomocy ludziom, którzy ponieśli straty w następstwie klęsk żywiołowych spowodowanych przez te zmiany (na przykład susze, powodzie). Po trzecie, należy na poziomie krajowym i międzynarodowym chronić prawa ludzi, którzy doświadczyli skutków zmian klimatu, oraz prowadzić negocjacje na poziomie międzynarodowym.

W czasie tej lekcji zajmiemy się omówieniem działań podejmowanych, aby przeciwdziałać zmianom klimatu. Ludzie w różnych krajach nie pozostają bierni czy obojętni na zmiany klimatu, starają się natomiast aktywnie przeciwdziałać ich skutkom. Działania podejmują jako osoby indywidualne, protestując lub wpływając

na władze poprzez podpisywanie petycji w sprawie na przykład zobowiązań danego kraju do redukcji emisji gazów cieplarnianych. Wielu z nich aktywnie działa w organizacjach pozarządowych, które tworzą ruch społeczny i zmieniają swoje otoczenie, aby bronić swoich praw i chronić zasoby naturalne. Organizacje pozarządowe to inaczej organizacje obywatelskie (założone przez obywateli), które działają z własnej inicjatywy na rzecz wybranego interesu lub problemu społecznego (na przykład przeciwdziałania skutkom klimatu, promocji zdrowia, ochrony praw człowieka). Organizacje pozarządowe nie działają dla osiągnięcia zysku, ale jedynie dla wypełnienia swojej misji.

Pierwszym przykładem jest inicjatywa zapoczątkowana w latach 70. przez Wangari Maathai⁴², aktywistkę ekologiczną, którą zaniepokoiły widoczne zmiany zachodzące w środowisku naturalnym (brązowiejące liście drzew, brak żyznej gleby, deficyty zasobów). Rozmawiając z mieszkańcami terenów wiejskich, Wangari Maathai zachęcała ich do sadzenia drzew (i sama je sadziła), pokazując korzyści z tworzenia ochronnych pasów zieleni wokół wiosek. Tak rozpoczęła się działalność organizacji Ruch Zielonego Pasa, dzięki której posadzono już ponad 30 milionów drzew w Kenii, co znacznie zmniejszyło proces pustoszczenia terenu tego kraju. Inicjatywa Wangari Maathai spotkała się z międzynarodowym uznaniem, a działaczka została nagrodzona pokojową Nagrodą Nobla.

Drugim przykładem aktywności są pokojowe demonstracje kobiet w Bangladeszu, które w ten sposób przypominały o swoich prawach i domagały się od rządu odpowiedniej ochrony i adaptacji do zmian klimatu. Adaptacja do zmian klimatu, czyli podjęcie działań, które zapewnią dostosowanie się do nowych warunków, jest nieodzowna w obliczu narastających skutków tych zmian, w tym zniszczenia plonów przez powódź, związanej z tym utraty pracy, a także braku żywności i środków do życia. W 2008 roku protesty kobiet w mieście Dhaka zwróciły uwagę decydentów na całym świecie na problemy wywołane skutkami zmian klimatu i konieczność podjęcia konkretnych decyzji zwiększających pomoc finansową dla mieszkańców krajów słabiej rozwiniętych⁴³.

Trzeci przykład to aktywność różnych organizacji przed światową konferencją klimatyczną Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ), która odbyła się w 2008 roku w Poznaniu. Polska odgrywa tam ważną rolę i współdecyduje o międzynarodowych ustaleniach dotyczących zapobiegania zmianom klimatu. Wiele polskich i międzynarodowych organizacji przyjechało do Poznania⁴⁴, aby zachęcać polityków do poważniejszych decyzji w zakresie zapobiegania zmianom klimatu, na przykład poprzez uzgodnienie zmniejszenia redukcji spalin i gazów cieplarnianych, a także z zakresu ochrony zasobów naturalnych poprzez powstrzymanie niszczenia lasów równikowych w Amazonii.

Walka ze zmianami klimatu na świecie

Co robią ludzie, by im przeciwdziałać?

45 minut

wiedza o społeczeństwie

- » podać przykłady inicjatyw organizacji pozarządowej lub obywatelskiej mających na celu przeciwdziałanie zmianom klimatu
- » wskazać, jak każdy człowiek może przeciwdziałać zmianom klimatu przez swoją aktywność
- » rozpoznawać różne formy uczestnictwa obywatelskiego w życiu publicznym oraz scharakteryzować daną formę
- » wskazać zależności pomiędzy przyczynami, skutkami i rozwiązaniami problemów związanych ze zmianami klimatu na świecie
- » sformułować argumenty przekonujące do aktywności publicznej
- » wyjaśnić, dlaczego potrzebne jest współdziałanie i wola polityczna wielu krajów na rzecz przeciwdziałania zmianom klimatu

mapa skojarzeń, praca w małych grupach, prezentacja

organizacja pozarządowa, prawa obywatelskie (wpływanie na decyzje władzy), ruch ekologiczny, zapobieganie zmianom klimatu, adaptacja do zmian klimatu

pocięta karta pracy *Kenia, Bangladesz i Polska działają*, karta pracy *Zmiany i inicjatywy*, karta pracy *Co może obywatel?* (warto przed zajęciami przejrzeć strony internetowe organizacji pozarządowych działających w Polsce, których działanie jest związane z tematem)

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Na wstępie wyjaśnij uczniom, co będzie tematem lekcji, a następnie zapytaj ich, co wiedzą o zmianach klimatu – jakie są przyczyny i skutki tych zmian dla środowiska i ludzi. Wykorzystaj informacje ze scenariusza wprowadzającego. Jeśli wcześniej realizowałeś/-aś inne lekcje z tej publikacji, możesz nawiązać do

wiedzy i informacji zdobytych przez uczniów w ramach poprzednich zajęć, na przykład do wiadomości o Wangari Maathai. Najważniejsze informacje możesz zapisać na tablicy, aby były widoczne przez całą lekcję.

2. Zapytaj uczniów, z czym kojarzą się im poniższe pojęcia, jak można je rozumieć:
 - ☉ adaptacja do zmian – w jakim kontekście używa się tego sformułowania?
 - ☉ zapobieganie – w jakim kontekście używa się tego sformułowania?
 - ☉ organizacja pozarządowa – w jakim kontekście używa się tego sformułowania?
3. Podziel uczniów na 3 grupy i daj każdej grupie opis jednego przykładu inicjatywy na rzecz przeciwdziałania zmianom klimatu. Wyjaśnij uczniom zadanie: poproś o zapoznanie się z opisem przykładu, rozmowę w grupie oraz uzupełnienie karty pracy na podstawie materiału. Sprawdź, czy uczniowie wszystko rozumieją, w razie potrzeby wyjaśnij wątpliwości.
4. Pozostaw uczniom około 10–15 minut na pracę w grupie. Jeśli uczniowie są zainteresowani tematem lub mają dodatkowe pytania, a czas i warunki na to pozwalają, możesz skorzystać ze stron organizacji pozarządowych zajmujących się kwestią globalnego Południa i zmian klimatu lub odesłać ich do stron internetowych zawierających więcej informacji (wykaz takich stron znajduje się na końcu tej publikacji).
5. Poproś uczniów o prezentację wyników pracy grupowej zgodnie z uzupełnioną tabelką oraz o uzupełnianie karty pracy innymi przykładami, o których będą słyszeć od kolegów i koleżanek.
6. Zapytaj uczniów, jakie zagadnienia dotyczące klimatu chcieliby jeszcze zgłębić, czy któraś z informacji była dla nich szczególnie cenna? Czy wiedzą, jakie organizacje w Polsce zajmują się kwestiami:
 - a) praw człowieka,
 - b) zmian klimatu,
 - c) sprawami globalnymi?

Zróbcie listę znanych uczniom organizacji. Omówcie pokrótce ich działalność. Przedyskutuj z uczniami rolę organizacji społecznych i pozarządowych: jaka jest wartość działania takich organizacji?, czy są one potrzebne?, dlaczego?

7. Wytłumacz uczniom znaczenie pojęcia „społeczeństwo obywatelskie”. Poproś, by uzupełnili w parach tabelę w karcie pracy *Co może obywatel?* i podkreślili formy, które mają bezpośredni wpływ na władze. Podsumowując lekcję, poproś uczniów, by zastanowili się i odpowiedzieli pisemnie w domu na poniższe pytania.

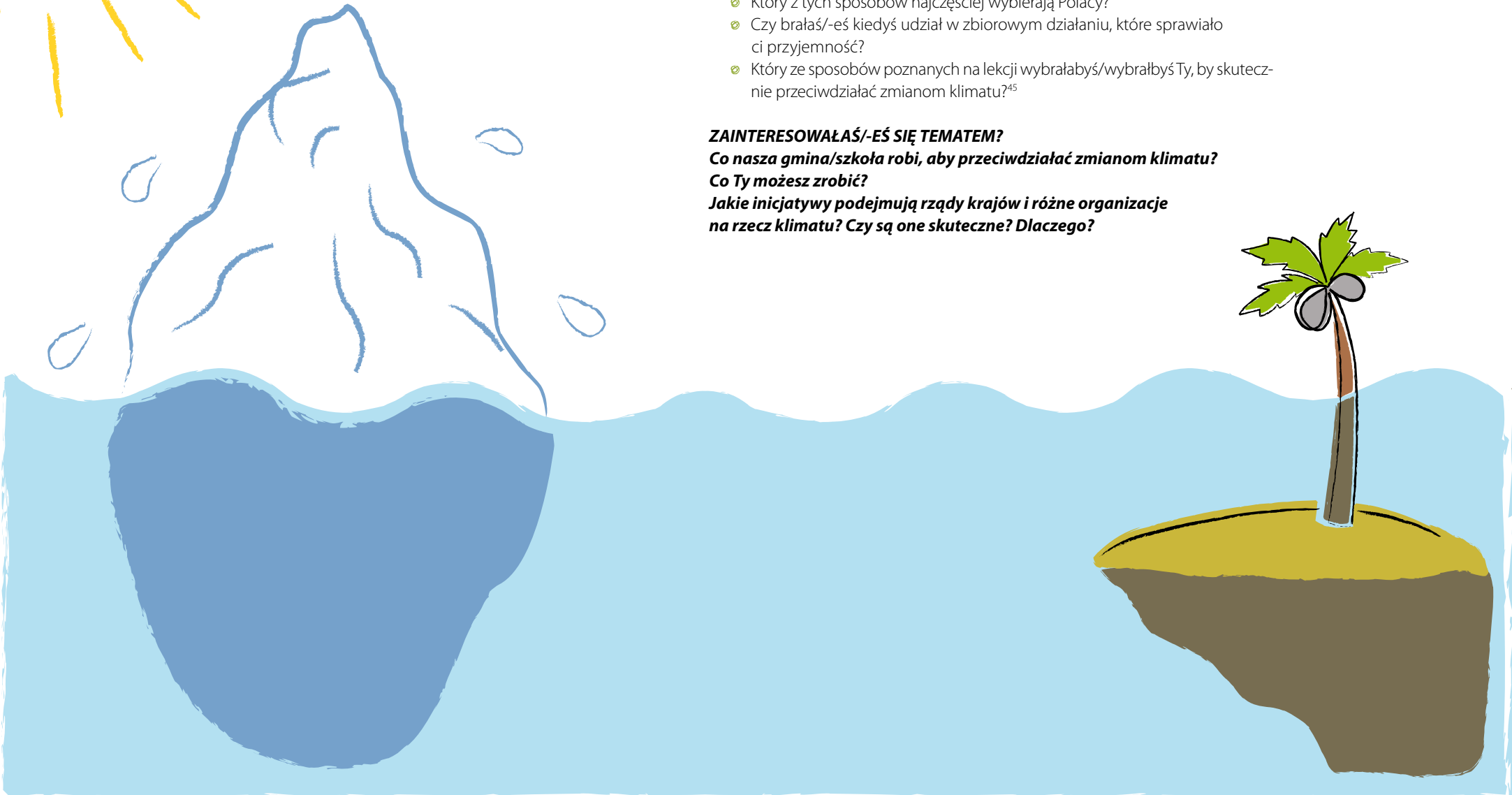
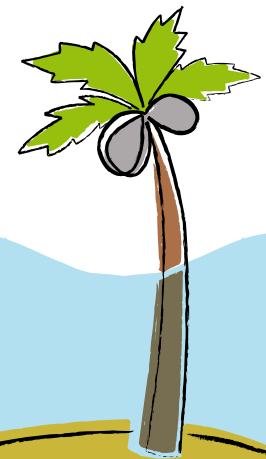
- ☞ W jaki sposób obywatele mogą uczestniczyć w życiu społecznym?
- ☞ Który z tych sposobów najczęściej wybierają Polacy?
- ☞ Czy brałaś/-eś kiedyś udział w zbiorowym działaniu, które sprawiało ci przyjemność?
- ☞ Który ze sposobów poznanych na lekcji wybrałaś/-eś Ty, by skutecznie przeciwdziałać zmianom klimatu?⁴⁵

ZAINTERESOWAŁAŚ/-EŚ SIĘ TEMATEM?

Co nasza gmina/szkoła robi, aby przeciwdziałać zmianom klimatu?

Co Ty możesz zrobić?

Jakie inicjatywy podejmują rządy krajów i różne organizacje na rzecz klimatu? Czy są one skuteczne? Dlaczego?

Zmiany i inicjatywy

Jaki problem związany ze zmianą klimatu jest przedstawiony w tekście?

W jakim kraju występuje ten problem?

Kto i jakie działania podejmuje, aby zapobiegać zmianom klimatu?

Jak można wesprzeć taką inicjatywę?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Kenia, Bangladesz i Polska działają

RUCH ZIELONEGO PASA I SADZENIE DRZEW W CELU ZAPOBIEGANIA PUSTYNNIENIU ZIEMI W KENII

Na skutek zmian klimatu pustyńnienie terenów rolniczych w Kenii w ostatniej dekadzie nasiliło się. Jedną z osób, które aktywnie działają przeciwko tym zmianom, jest dr Wangari Maathai – liderka organizacji kenijskiej o nazwie Ruch Zielonego Pasa. W 1977 roku założyła ona w Kenii kobiecy Ruch Zielonego Pasa (ang. Green Belt Movement). Dr Maathai przez wiele lat uczyła i zachęcała mieszkańców wiejskich terenów Kenii do sadzenia drzew wokół ich osad, a ruch z czasem rozprzestrzenił się na sąsiednie kraje Afryki. W „Zielonym Pasie” zasadzono ponad 30 milionów drzew. Maathai przyczyniła się także do stworzenia wielu nowych miejsc pracy (w szkółkach leśnych zatrudnienie znalazło kilkadziesiąt tysięcy Kenijek).

Jednocześnie „Zielony Pas” stanowił próbę przeciwdziałania postępującemu pustyńnieniu kontynentu i związanych z nim biedy i głodu. W jednym z wywiadów Wangari Maathai powiedziała: „w naszej części świata to kobiety są bardziej zależne od podstawowych zasobów natury: gleby, lasu, wody w rzekach. Jeżeli na skutek zniszczenia środowiska występuje susza, cierpią kobiety. Kiedy brakuje drewna na opał, cierpią kobiety. Gdy ma miejsce klęska nieurodzaju, ponieważ ingerencja w środowisko była nadmierna, cierpią kobiety. Mężczyźni bowiem w poszukiwaniu pracy często emigrują do miast, a nawet za granicę; kobiety zwykle zostają same z dziećmi. Ale być może kobiety w krajach rozwiniętych, choć nie muszą się bać o elementarne przetrwanie, są bardziej wrażliwe na sprawy ekologii, ponieważ troszczą się o jakość życia”. Dr Wangari Maathai w 2004 roku została laureatką pokojowej Nagrody Nobla.

INICJATYWY GRUP LOKALNYCH W BANGLADESZU NA RZECZ POMOCY W ADAPTACJI DO ZMIAN KLIMATU

Bangladesz to jeden z krajów w Azji, który dotkliwie odczuwa skutki zmian klimatu. Wzrost temperatury na świecie powoduje podnoszenie się poziomu morza, przez co tereny zamieszkiwane przez część mieszkańców Bangladeszu są zalewane. Dodatkowo region południowo-wschodniej Azji jest często nękany przez sztormy, co jeszcze bardziej odbija się na życiu tamtejszych mieszkańców.

Międzynarodowa organizacja Oxfam International wspiera kobiety w Bangladeszu, aby aktywnie ubiegały się o swoje prawa i wymagały od swojego rządu odpowiedniej ochrony i adaptacji do zmian klimatu, czyli działań, które pomagają mieszkańcom przystosować się do zmian klimatu.

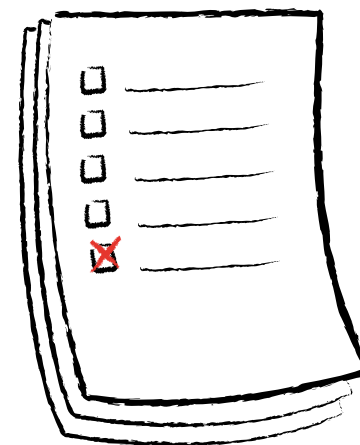
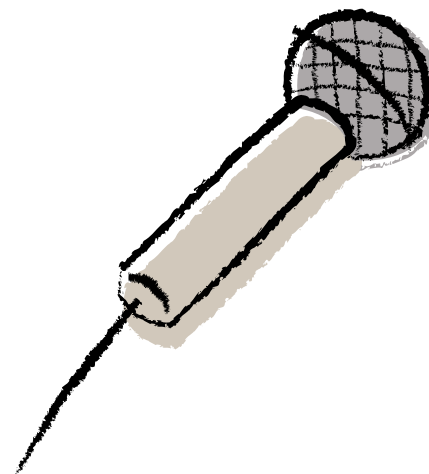
W 2008 roku protesty ponad 2 tysięcy kobiet w mieście Dhaka (stolicy Bangladeszu) miały na celu zwrócenie uwagi władz kraju i decydentów na całym świecie na problemy wywołane skutkami zmian klimatu i na konieczność podjęcia konkretnych decyzji i działań zwiększających pomoc finansową dla mieszkańców krajów słabiej rozwiniętych.

Środki finansowe na adaptację do zmian klimatu czy pomoc w rozwoju przyjaznych technologii oraz przekazywanie wiedzy z krajów bardziej rozwiniętych dają szansę innym krajom, biedniejszym, na ochronę przed skutkami zmian klimatu przez wprowadzanie nowych metod produkcji oraz działanie systemu ubezpieczeń od utraty plonów czy innych zasobów.

AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA WOBEC OSÓB DECYDUJĄCYCH O WSPARCIU FINANSOWYM KRAJÓW SŁABIEJ ROZWIŃIĘTYCH

„Wpłyn na polityków, zanim klimat wpłynie na Ciebie”, „Tak dla rozwoju. Nie dla dewastacji”, „Stop emisji CO₂” – to hasła pokojowej manifestacji, która odbyła się w Poznaniu w 2008 roku. Okazuje się, że Polska także odgrywa ważną rolę i współdecyduje o międzynarodowych ustaleniach dotyczących zapobiegania zmianom klimatu. W 2008 roku w Poznaniu odbyło się największe i najważniejsze forum negocjacji politycznych w sprawie zmian klimatu, czyli konferencja klimatyczna ONZ (Organizacja Narodów Zjednoczonych). Członkowie wielu polskich i międzynarodowych organizacji przyjechali do Poznania, aby zachęcać polityków do poważniejszych decyzji w zakresie zapobiegania zmianom klimatu, na przykład poprzez uzgodnienie zmniejszenia redukcji spalin i gazów cieplarnianych, a także w zakresie ochrony zasobów naturalnych poprzez powstrzymanie niszczenia lasów równikowych w Amazonii. Niestety problemem jest to, że wiele krajów nie zobowiązało się do redukcji emisji gazów cieplarnianych, brakuje również porozumień na poziomie międzynarodowym z konkretnymi datami i sposobami rozliczania się z przyjętych zobowiązań. Hasła te popierały tysiące ludzi, organizacje pozarządowe, a także niektóre partie polityczne. Ekologiczne organizacje pozarządowe (takie jak Greenpeace) zbierają podpisy pod petycjami czy projektami ustaw dotyczącymi różnych spraw, na przykład ochrony Puszczy Białowiejskiej (więcej informacji na stronie internetowej www.tydecydujesz.org).

Co może obywatel?⁴⁶

POZIOM / OBYWATEL	LOKALNY (W SWOIM OTOCZENIU, GMINIE I REGIONIE)	KRAJOWY (W POLSCE)	EUROPEJSKI (W UNII EUROPEJSKIEJ)	GLOBALNY (NA ŚWIECIE)
interesuje się, szuka informacji	czyta prasę, słucha lokalnej rozgłośni, zadaje pytania radnym	interesuje się zobowiązaniami UE dotyczącymi klimatu i redukcji CO ₂	ogląda wiadomości, słucha radia, szuka informacji w Internecie
słucha, wypowiada własne zdanie	w klasie, w gazetce szkolnej, lokalnym radiu	na portalu społecznościowym	<i>Have your say</i> w portalu www.tydecydujesz.org.pl	prowadzi blog o filmach na temat zmian klimatu
dyskutuje, debatuje	o wykorzystaniu OZE w UE	przez Internet o wpływie zmian klimatu na prawa człowieka
podejmuje odpowiedzialne decyzje i działania	nie wysypuje śmieci w niedozwolonym miejscu	oszczędza wodę
głosuje i wybiera	wybory do samorządu uczniowskiego, terytorialnego	wybory parlamentarne, prezydenckie, referenda powszechne	wybory do władz lokalnych i Parlamentu Europejskiego
kandyduje na różne stanowiska	wybory do zarządu wspólnoty mieszkaniowej, do rady gminy
stowarzysza się, samoorganizuje	organizuje akcję sadzenia drzew	organizacje ekologiczne, ekokluby
protestuje, demonstruje	w celu poparcia budowy ścieżek rowerowych	by poprzeć wprowadzenie regulacji dotyczących żywności modyfikowanej genetycznie	by pokazać poparcie dla wykorzystywania energii odnawialnej i redukcji emisji gazów cieplarnianych